C/2025/3988

2025 8 20

TARYBOS REKOMENDACIJA

2025 m. liepos 8 d.

dėl Latvijos ekonominės, socialinės, užimtumo, struktūrinės ir biudžeto politikos

(C/2025/3988)

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 2024 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97 ([1]), ypač į jo 3 straipsnio 3 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

Bendrosios nuostatos

(1) Reglamente (ES) 2024/1263, kuris įsigaliojo 2024 m. balandžio 30 d., nurodyti ekonomikos valdymo sistemos tikslai – skatinti patikimus bei tvarius viešuosius finansus, tvarų ir integracinį ekonomikos augimą ir atsparumą pasitelkiant reformas bei investicijas ir neleisti susidaryti perviršiniam valdžios sektoriaus deficitui. Reglamente nustatyta, kad Taryba ir Komisija, vadovaudamosi SESV nustatytais tikslais ir reikalavimais, Europos semestro kontekste vykdo daugiašalę priežiūrą. Europos semestro veikla apima visų pirma konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų rengimą ir įgyvendinimo priežiūrą. Be to, tuo reglamentu valstybės narės skatinamos prisiimti atsakomybę už fiskalinę politiką ir jame akcentuojamas vidutinės trukmės laikotarpis, taip pat veiksmingesnis bei nuoseklesnis vykdymo užtikrinimas. Kiekviena valstybė narė privalo Tarybai ir Komisijai pateikti nacionalinį vidutinės trukmės laikotarpio (priklausomai nuo nacionalinio teisėkūros ciklo trukmės, 4 arba 5 metų) fiskalinį struktūrinį planą, kuriame išdėstomi jos fiskaliniai, reformų ir investicijų įsipareigojimai. Tame plane nustatytas grynųjų išlaidų ([2]) planas turi atitikti reglamento reikalavimus, įskaitant reikalavimus užtikrinti, kad valdžios sektoriaus skola būtų pradėta patikimai mažinti arba ir toliau būtų patikimai mažinama ne vėliau kaip iki koregavimo laikotarpio pabaigos arba kad ji išliktų apdairaus lygio, t. y. mažesnė nei 60 % bendrojo vidaus produkto (BVP), ir kad per vidutinės trukmės laikotarpį valdžios sektoriaus deficitas būtų sumažintas ir nesiektų Sutartyje nustatytos 3 % BVP pamatinės vertės ir (arba) toks išliktų. Koregavimo laikotarpis gali būti pratęsiamas ne daugiau kaip trejais metais, jeigu valstybė narė įsipareigoja vykdyti atitinkamas reformas ir investicijas pagal reglamente nustatytus kriterijus;

([1]) OL L, 2024/1263, 2024 4 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Grynosios išlaidos, kaip apibrėžta Reglamento (ES) 2024/1263 2 straipsnio 2 punkte: grynosios išlaidos – valdžios sektoriaus išlaidos, atėmus: i) palūkanų išlaidas; ii) diskrecines pajamų priemones; iii) Sąjungos programų išlaidas, kurios visiškai atitinka pajamas iš Sąjungos fondų; iv) nacionalines išlaidas bendram Sąjungos finansuojamų programų finansavimui; v) bedarbio pašalpų išlaidų ciklinius elementus ir vi) vienkartines bei kitas laikinąsias priemones.

(2) 2021 m. vasario 19 d. įsigaliojo Europos Parlamento ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241 ([3]), kuriuo nustatyta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (toliau – EGADP). Pagal EGADP valstybėms narėms teikiama finansinė parama reformoms ir investicijoms įgyvendinti, t. y. teikiama Sąjungos finansuojama fiskalinė paskata. Pagal Europos ekonominės politikos koordinavimo semestro prioritetus EGADP prisideda prie ekonomikos bei socialinio atsigavimo, kartu skatindama tvarias reformas ir investicijas, kuriomis visų pirma remiama valstybių narių žalioji ir skaitmeninė pertvarkos ir didinamas jų ekonomikos atsparumas. Ji taip pat padeda stiprinti viešųjų finansų būklę ir skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu, didinti teritorinę sanglaudą Sąjungoje ir remti tolesnį Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimą;

(3) 2023 m. vasario 27 d. priimtu Europos Parlamento ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2023/435 ([4]) („REPowerEU“ reglamentu) siekiama laipsniškai panaikinti Sąjungos priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro importo. Tai padeda užtikrinti Sąjungos energetinį saugumą ir įvairinti jos energijos tiekimo šaltinius, kartu didinant atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą, energijos kaupimo pajėgumus ir energijos vartojimo efektyvumą. Latvija į nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukė naują skyrių „REPowerEU“, kad būtų galima finansuoti pagrindines reformas ir investicijas, kurios padės pasiekti „REPowerEU“ tikslus;

(4) 2021 m. balandžio 30 d. pagal Reglamento (ES) 2021/241 18 straipsnio 1 dalį Latvija Komisijai pateikė savo nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Pagal to reglamento 19 straipsnį Komisija, vadovaudamasi V priede pateiktomis vertinimo gairėmis, įvertino ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano aktualumą, efektyvumą, veiksmingumą ir darną. 2021 m. liepos 13 d. Taryba priėmė Įgyvendinimo sprendimą, kuriuo patvirtinamas Latvijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimas ([5]); 2023 m. gruodžio 8 d. pagal 18 straipsnio 2 dalį tas sprendimas buvo iš dalies pakeistas, kad būtų atnaujintas negrąžintinos finansinės paramos didžiausias finansinis įnašas ir įtrauktas skyrius „REPowerEU“ ([6]). Paramos dalių išmokėjimas priklauso nuo pagal 24 straipsnio 5 dalį Komisijos priimamo sprendimo, kad Latvija patenkinamai pasiekė Tarybos įgyvendinimo sprendime nustatytas atitinkamas tarpines ir galutines reikšmes. Kad būtų laikoma, jog tam tikros reformos ar investicijos tarpinės ir galutinės reikšmės pasiektos patenkinamai, ankstesnės tos pačios reformos ar investicijos reikšmės turi likti pasiektos;

(5) 2025 m. sausio 21 d. Taryba, remdamasi Komisijos rekomendacija, priėmė rekomendaciją, kuria pritariama Latvijos nacionaliniam vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniam struktūriniam planui ([7]). Planas pateiktas pagal Reglamento (ES) 2024/1263 11 straipsnį ir 36 straipsnio 1 dalies a punktą ir apima laikotarpį nuo 2025 m. iki 2028 m. o jame pateiktas fiskalinis koregavimas paskirstytas per ketverius metus;

(6) 2024 m. lapkričio 26 d. Komisija priėmė nuomonę dėl Latvijos 2025 m. biudžeto plano projekto. Tą pačią dieną Komisija pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 ([8]) priėmė 2025 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitą – joje Latvija nenurodyta kaip viena iš valstybių narių, dėl kurių reikės parengti nuodugnią apžvalgą. Be to, Komisija priėmė rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos ir pasiūlymą dėl 2025 m. bendros užimtumo ataskaitos, kurioje analizuojamas užimtumo politikos gairių ir Europos socialinių teisių ramsčio principų įgyvendinimas. Taryba Rekomendaciją dėl euro zonos ekonominės politikos ([9]) priėmė 2025 m. gegužės 13 d., o bendrą užimtumo ataskaitą – 2025 m. kovo 10 d.;

([3]) 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė, (OL L 57, 2021 2 18, p. 17), ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) 2023 m. vasario 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/435, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/241, kiek tai susiję su skyriais „REPowerEU“ ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose, ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 bei (ES) 2021/1755 ir Direktyva 2003/87/EB, (OL L 63, 2023 2 28, p. 1, ELI: http://data.europa. eu/eli/reg/2023/435/oj).

([5]) 2021 m. liepos 13 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas dėl Latvijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo (dok. 10157/2021).

([6]) 2023 m. gruodžio 8 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas 2021 m. liepos 13 d. Įgyvendinimo sprendimas dėl Latvijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo (dok. ST 15569/2023).

([7]) Tarybos rekomendacija 2025 m. sausio 21 d. kuria pritariama Latvijos nacionaliniam vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniam struktūriniam planui (OL C, C/2025/652, 2025 2 10, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/652/oj).

([8]) 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo (OL L, 306, 2011 11 23, p. 25).

([9]) 2025 m. gegužės 13 d. Tarybos rekomendacija dėl euro zonos ekonominės politikos (OL C, C/2025/2782, 2025 5 22, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

(7) 2025 m. sausio 29 d. Komisija paskelbė konkurencingumo kelrodį – strateginę programą, kuria siekiama per ateinančius penkerius metus padidinti ES konkurencingumą pasaulyje. Joje nustatytos trys tvariam ekonomikos augimui būtinos transformacijos: i) inovacijos; ii) priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas ir konkurencingumo užtikrinimas; ir iii) saugumas. Kad būtų panaikintas atotrūkis inovacijų srityje, ES siekia skatinti pramonės inovacijas, remti startuolių augimą įgyvendindama tokias iniciatyvas kaip ES startuolių ir veiklą plečiančių įmonių strategija ir skatinti tokių pažangių technologijų kaip dirbtinis intelektas ir kvantinė kompiuterija diegimą. Siekdama žalesnės ekonomikos, Komisija parengė išsamų Įperkamos energijos veiksmų planą ir nustatė švarios pramonės kursą, kuriais užtikrinama, kad perėjimas prie švarios energijos išliktų ekonomiškai efektyvus, palankus konkurencingumui, visų pirma intensyviai energiją vartojančiuose sektoriuose, ir skatintų augimą. Siekdama sumažinti pernelyg didelę priklausomybę ir padidinti saugumą, Sąjunga yra pasiryžusi stiprinti pasaulines prekybos partnerystes, įvairinti tiekimo grandines ir užsitikrinti prieigą prie ypatingos svarbos žaliavų ir švarios energijos šaltinių. Šie prioritetai grindžiami horizontaliaisiais įgalinamaisiais veiksniais, t. y. reglamentavimo supaprastinimu, bendrosios rinkos gilinimu, konkurencingumo finansavimu ir santaupų ir investicijų sąjunga, skatinimu ugdyti įgūdžius ir kurti kokybiškas darbo vietas ir geresniu ES politikos koordinavimu. Konkurencingumo kelrodis suderintas su Europos semestru, taip užtikrinant, kad valstybių narių ekonominė politika derėtų su Komisijos strateginiais tikslais ir būtų laikomasi vienodo požiūrio į ekonomikos valdymą, kuriuo visoje Sąjungoje skatinamas tvarus augimas, inovacijos ir atsparumas;

(8) 2025 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras toliau vykdomas tuo pat metu įgyvendinant EGADP. Kad būtų įgyvendinti Europos semestro politikos prioritetai, vis dar itin svarbu visapusiškai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, nes šie planai padeda veiksmingai spręsti visus per kelerius pastaruosius metus konkrečioms šalims pateiktose rekomendacijose nustatytus uždavinius arba didelę jų dalį. Šios konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos tebėra aktualios ir pagal Reglamento (ES) 2021/241 21 straipsnį iš dalies pakeistų ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų vertinimui;

(9) 2025 m. konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos apima pagrindinius ekonominės politikos uždavinius, kurie nepakankamai sprendžiami į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtrauktomis priemonėmis, atsižvelgiant į atitinkamus uždavinius, nustatytus 2019–2024 m. konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose;

(10) 2025 m. birželio 4 d. Komisija paskelbė 2025 m. Latvijai skirtą šalies ataskaitą. Joje įvertinta pažanga, Latvijos padaryta įgyvendinant atitinkamas jai skirtas rekomendacijas, ir apžvelgta, kaip ji įgyvendina ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Remiantis šia analize, šalies ataskaitoje nurodyti Latvijai kylantys aktualiausi uždaviniai. Be to, joje įvertinta pažanga, Latvijos padaryta įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį ir siekiant Sąjungos 2030 m. pagrindinių tikslų užimtumo, įgūdžių ir skurdo bei socialinės atskirties mažinimo srityse, taip pat pažanga siekiant Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų;

Metinės pažangos ataskaitos vertinimas

(11) 2025 m. sausio 21 d. Taryba Latvijai rekomendavo tokį didžiausią grynųjų išlaidų augimo tempą: 5,9 % 2025 m., 3,6 % 2026 m., 3,4 % 2027 m. ir 3,3 % 2028 m., kuris atitinka didžiausią bendrą augimo tempą, apskaičiuotą atsižvelgiant į 2023 m., t. y. 15,5 % 2025 m., 19,7 % 2026 m., 23,8 % 2027 m. ir 27,9 % 2028 m. 2025 m. balandžio 29 d. Latvija pateikė metinę pažangos ataskaitą ([10]) dėl rekomenduojamo didžiausio grynųjų išlaidų augimo tempo laikymosi ir dėl reformų ir investicijų, kuriomis reaguojama į pagrindinius uždavinius, nustatytus šaliai skirtose Europos semestro rekomendacijose, įgyvendinimo. Metinė pažangos ataskaita taip pat atspindi Latvijos pagal Reglamento (ES) 2021/241 27 straipsnį du kartus per metus teikiamas pažangos, padarytos įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, ataskaitas;

(12) Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą ir jo padariniai yra egzistencinis iššūkis Europos Sąjungai. Komisija rekomendavo koordinuotai aktyvuoti Stabilumo ir augimo pakto nacionalinę nukrypti leidžiančią išlygą, kad būtų galima remti ES pastangas greitai ir reikšmingai padidinti gynybos išlaidas, ir 2025 m. kovo 6 d. Europos Vadovų Taryba šiam pasiūlymui pritarė; Gavusi 2025 m. balandžio 28 d. Latvijos prašymą, 2025 m. liepos 8 d. Taryba, remdamasi Komisijos rekomendacija, priėmė rekomendaciją, kuria Latvijai leidžiama nukrypti nuo rekomenduojamo didžiausio grynųjų išlaidų augimo tempo ir jį viršyti ([11]);

([10]) 2025 m. metinės pažangos ataskaitos pateikiamos https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([11]) 2025 m. liepos 8 d. Tarybos rekomendacija, kuria Latvijai leidžiama nukrypti nuo Tarybos pagal Reglamentą (ES) 2024/1263 nustatyto didžiausio grynųjų išlaidų augimo tempo (nacionalinės nukrypti leidžiančios išlygos aktyvavimas) (OL C, C/2025/3970, 2025 8 20, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3970/oj).

(13) remiantis Eurostato patvirtintais duomenimis ([12]), Latvijos valdžios sektoriaus deficitas sumažėjo nuo 2,4 % BVP 2023 m. iki 1,8 % 2024 m., o valdžios sektoriaus skola padidėjo nuo 44,6 % BVP 2023 m. pabaigoje iki 46,8 % 2024 m. pabaigoje. Pagal Komisijos skaičiavimus, šie pokyčiai atitinka 4,5 % grynųjų išlaidų augimo tempą 2024 m. 2025 m. metinėje pažangos ataskaitoje Latvijos įvertintas grynųjų išlaidų augimas 2024 m. sudaro 3,9 %. Komisijos vertinimu, grynųjų išlaidų augimas buvo didesnis, nei nurodyta metinėje pažangos ataskaitoje. Komisijos skaičiavimų ir nacionalinių valdžios institucijų įverčių skirtumą lemia skirtingas 2024 m. diskrecinių pajamų priemonių vertinimas ([13]). Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika ([14]), apimanti tiek nacionalinėmis, tiek ES lėšomis finansuojamas išlaidas, buvo neutrali. 2025 m. birželio 4 d. Komisija priėmė pranešimą pagal SESV 126 straipsnio 3 dalį ([15]). Tame pranešime įvertinta Latvijos biudžeto būklė, nes šalies planuojamas valdžios sektoriaus deficitas 2025 m. viršys nustatytą 3 % BVP pamatinę vertę. Pranešime padaryta išvada, kad, atitinkamai atsižvelgiant į visus svarbius veiksnius, laikoma, kad deficito kriterijus įvykdytas. Atsižvelgdama į šį vertinimą ir apsvarsčiusi pagal SESV 126 straipsnio 4 dalį parengtą Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę, šiuo etapu birželio mėn. Komisija neketina siūlyti pradėti perviršinio deficito procedūros;

(14) remiantis metine pažangos ataskaita, pagal makroekonominį scenarijų, kuriuo grindžiamos Latvijos biudžeto projekcijos, numatoma, kad realusis BVP augs 1,2 % 2025 m. ir 2,1 % 2026 m., o infliacija pagal SVKI bus 2,5 % 2025 m. ir 2,2 % 2026 m. Komisijos 2025 m. pavasario prognozėje numatoma, kad realusis BVP išaugs 0,5 % 2025 m. ir 2,0 % 2026 m., o infliacija pagal SVKI bus 3,0 % 2025 m. ir 1,7 % 2026 m.;

(15) metinėje pažangos ataskaitoje numatoma, kad 2025 m. valdžios sektoriaus deficitas padidės iki 3,1 % BVP, o valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2025 m. pabaigos padidės iki 49,0 %. Šie pokyčiai atitinka 5,7 % grynųjų išlaidų augimą 2025 m. Komisijos 2025 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2025 m. valdžios sektoriaus deficitas bus 3,1 % BVP. Numatomą deficito padidėjimą 2025 m. lemia pajamų ir išlaidų veiksniai. Numatoma, kad pajamoms neigiamą poveikį darys gyventojų pajamų mokesčio sistemos reformos nulemtas pajamų mokesčio pajamų sumažėjimas ir nuosavybės pajamų sumažėjimas, kurį visų pirma lemia tai, kad dėl mažesnių energijos kainų normalizavosi valstybės valdomų energetikos ir miškų sektorių įmonių pelningumas. Išlaidų dalyje deficito didėjimą labiausiai lemia atlygio darbuotojams, palūkanų mokėjimų ir socialinių pervedimų sumų didėjimas. Pagal Komisijos skaičiavimus, šie pokyčiai atitinka 5,7 % grynųjų išlaidų augimą 2025 m. Remiantis Komisijos įverčiais, 2025 m. fiskalinė politika, apimanti tiek nacionalinėmis, tiek ES lėšomis finansuojamas išlaidas, bus skatinamoji (1,1 % BVP). Valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2025 m. pabaigos turėtų padidėti iki 48,6 %. Skolos santykio su BVP padidėjimas 2025 m. daugiausia atspindi atsargų ir srautų koregavimus ir numatomą pirminį deficitą;

(16) pagal Komisijos 2025 m. pavasario prognozę numatoma, kad Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės negrąžintina parama (dotacijomis) 2025 m. finansuojamos valdžios sektoriaus išlaidos sudarys 1,8 % BVP, palyginti su 0,9 % BVP 2024 m. Išlaidų finansavimas Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės negrąžintina parama suteikia galimybių vykdyti aukštos kokybės investicijas ir našumą skatinančias reformas be tiesioginio poveikio Latvijos valdžios sektoriaus balansui ir skolai;

(17) valdžios sektoriaus išlaidos gynybai Latvijoje 2021 m. sudarė 2,5 % BVP, 2022 m. – 2,4 % BVP, o 2023 m. – 3,1 % BVP ([16]). Pagal Komisijos 2025 m. pavasario prognozę numatyta, kad gynybos išlaidos sieks 3,0 % BVP 2024 m. ir 3,3 % BVP 2025 m. Tai 0,8 procentinio punkto BVP daugiau nei 2021 m. Latvijos vertinimu, išlaidos gynybai

([12]) Eurostato euro rodikliai, 2025 4 22.

([13]) Komisija kaip diskrecinių fiskalinių priemonių neklasifikuoja tam tikrų pajamų priemonių, pvz., valstybinių akcinių bendrovių papildomai išmokėtų dividendų ir antrinio poveikio mokestinėms pajamoms. Antrinis poveikis pajamoms nėra diskrecinė fiskalinė priemonė, bet jis įtraukiamas į Komisijos prognozę vertinant makroekonominį poveikį. Į Komisijos prognozę valstybinių akcinių bendrovių papildomi dividendų mokėjimai taip pat įtraukiami, tačiau jie nelaikomi diskrecinėmis fiskalinėmis priemonėmis, nes nėra susiję su įprastos dividendų politikos pakeitimais, pvz., išmokamos dividendų dalies koregavimu.

([14]) Fiskalinės politikos kryptis apibrėžiama kaip pagrindinės valdžios sektoriaus biudžeto būklės metinio pokyčio matas. Ja siekiama įvertinti ekonominę paskatą, kurią lemia tiek nacionalinėmis, tiek ES biudžeto lėšomis finansuojama fiskalinė politika. Fiskalinės politikos kryptis vertinama kaip i) vidutinės trukmės laikotarpio potencialaus augimo ir ii) pirminių išlaidų, atėmus diskrecines pajamų priemones, bet įskaitant išlaidas, finansuojamas teikiant negrąžintiną paramą (dotacijas) iš Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšų ir kitų Sąjungos fondų, pokyčio skirtumas.

([15]) Komisijos pranešimas, parengtas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 126 straipsnio 3 dalį, 2025 6 4, COM(2025) 615 final.

([16]) Eurostatas, valdžios sektoriaus išlaidos pagal valstybės funkcijų klasifikatorių (COFOG). Dėl COFOG ir NATO apibrėžčių metodinių skirtumų COFOG apibrėžtimi pagrįstos išlaidos gali skirtis nuo NATO apibrėžtimi pagrįstų išlaidų.

2024 m. sudarė 3,0 % BVP, o 2025 m. sudarys 3,3 % BVP. Nacionalinės nukrypti leidžiančios išlygos taikymo laikotarpiu (2025–2028 m.) Latvijai leidžiama peržiūrėti valdžios sektoriaus išlaidų prioritetus arba padidinti valdžios sektoriaus pajamas, kad nuolat didesnės gynybos išlaidos nekeltų pavojaus fiskaliniam tvarumui vidutinės trukmės laikotarpiu;

(18) pagal Komisijos 2025 m. pavasario prognozę numatoma, kad Latvijos grynosios išlaidos padidės 5,7 % 2025 m. ir 10,4 % 2024 ir 2025 m. vertinant kartu. Remiantis Komisijos 2025 m. pavasario prognoze, numatoma, kad 2025 m. grynųjų išlaidų augimas Latvijoje (ir metinis, ir vertinant 2024 ir 2025 metus kartu) nesieks rekomenduojamo didžiausio augimo tempo;

(19) metinėje pažangos ataskaitoje numatoma, kad 2026 m. valdžios sektoriaus deficitas sumažės iki 3,0 % BVP, o valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2026 m. pabaigos padidės iki 49,5 %. Metinėje pažangos ataskaitoje numatoma, kad po 2026 m. valdžios sektoriaus deficitas padidės iki 3,2 % BVP 2027 m. ir sumažės iki 2,3 % BVP 2029 m. Numatoma, kad po 2026 m. valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP savo ruožtu padidės iki 52,8 % 2027 m. ir palaipsniui sumažės iki 51,3 % 2029 m. Remiantis iki galutinio Komisijos 2025 m. pavasario prognozės parengimo termino turėta informacija apie politikos priemones, prognozėje numatoma, kad 2026 m. valdžios sektoriaus deficitas vis dar bus 3,1 % BVP. Šie pokyčiai atitinka 4,4 % grynųjų išlaidų augimą 2026 m. Remiantis Komisijos įverčiais, 2026 m. fiskalinė politika, apimanti tiek nacionalinėmis, tiek ES lėšomis finansuojamas išlaidas, bus skatinamoji (0,3 % BVP). Komisija prognozuoja, kad valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2026 m. pabaigos padidės iki 49,3 %. Skolos santykio su BVP padidėjimas 2026 m. daugiausia atspindi numatomą pirminį deficitą;

Pagrindiniai politikos uždaviniai

(20) Latvijos mokestinės pajamos išlieka mažesnės už ES vidurkį: 2023 m. jos siekė 32,9 % BVP, palyginti su 39,0 % ES vidurkiu. Pagrindiniai Latvijos pajamų šaltiniai yra darbo jėgos ir vartojimo mokesčiai, o kapitalo mokesčiai, įskaitant pelno mokestį, mokestį pajamoms iš kapitalo ir nekilnojamojo turto mokesčius, sudaro palyginti mažą visų mokestinių pajamų ir BVP dalį, palyginti su kitomis valstybėmis narėmis. Nors šis santykinis bendras mokestinių pajamų atotrūkis pats savaime gal ir nėra problema, klausimas dėl naujų struktūrinio finansavimo šaltinių tampa svarbus atsižvelgiant į viešiesiems finansams didėjantį vidutinės trukmės spaudimą, įskaitant: i) vyriausybės įsipareigojimus gerokai sustiprinti vidaus ir išorės saugumą; ii) didelius finansavimo poreikius viešosioms paslaugoms, visų pirma sveikatos priežiūrai ir socialinei globai, gerinti ir iii) didelės apimties infrastruktūros projektų, bendrai finansuojamų ES (pvz., „Rail Baltica“), įgyvendinimą;

(21) nors 2025 m. sausio mėn. įsigaliojusia mokesčių reforma buvo sprendžiami kai kurie su kapitalo apmokestinimu susiję aspektai, numatomas fiskalinis poveikis iš kapitalo apmokestinimo gaunamoms pajamoms yra gana nedidelis, t. y. mažesnis nei 0,1 % BVP 2025 ir 2026 m. Ir, nors vyriausybė buvo įsipareigojusi nuo 2026 m. pereiti prie naujų žemės ir nekilnojamojo turto verčių nekilnojamojo turto apmokestinimo tikslais, ji siekia ribotos naudos fiskalinio manevravimo galimybių atžvilgiu ir daugiausia planuoja stabilizuoti pajamas iš nekilnojamojo turto mokesčių tiek, kad jos būtų artimos istoriniam vidurkiui;

(22) remiantis įmonių savininkų ir vadovų apklausomis, 2023 m. šešėlinė ekonomika buvo 3,6 procentinio punkto mažesnė nei 2022 m., t. y. pirmą kartą nuo 2019 m. sumažėjo. 2024 m. šešėlinė ekonomika toliau mažėjo ir pasiekė 21,4 % BVP, t. y. 1,5 procentinio punkto mažiau nei 2023 m. Nors yra įvairių būdų šešėlinės ekonomikos dydžiui nustatyti ir yra sudėtinga nustatyti tiesioginį priežastinį ryšį, panašu, kad nuolatinės vyriausybės pastangos įgyvendinti ekonominės veiklos formalizavimo politikos priemones sumažino įmonių pakantumą šešėlinei ekonomikai ir norą joje dalyvauti. Tačiau pastebimi teigiami pokyčiai mažinant neformalios ekonomikos apimtį reiškia, kad būtina toliau dėti pastangas, kad būtų įgyvendinti dabartiniai veiksmų planai;

(23) nors vykdant metines išlaidų peržiūras siekiama užtikrinti didesnį viešųjų išlaidų veiksmingumą, pagal dabartinę praktiką didžioji dalis sutaupytų lėšų (kasmet apie 0,3 % BVP) grąžinama peržiūros procese dalyvaujančioms sektorių ministerijoms. Vietoje to vertėtų apsvarstyti galimybę gautas lėšas nukreipti į kelias prioritetines sritis – pvz., skirti gynybai, sveikatos priežiūrai ir socialinei apsaugai;

(24) pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnio 3 dalies b punktą ir to reglamento V priedo 2.2 kriterijų, į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukta daug viena kitą papildančių reformų ir investicijų, kurios turi būti įgyvendintos ne vėliau kaip 2026 m. Numatoma, kad jos padės veiksmingai spręsti visus atitinkamose konkrečiai šaliai skirtose rekomendacijose nustatytus uždavinius arba didelę jų dalį. Kad būtų padidintas Latvijos ilgalaikis konkurencingumas vykdant žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir kartu užtikrinant socialinį teisingumą, per šį glaustą laikotarpį labai svarbu užbaigti veiksmingą gaivinimo ir atsparumo didinimo plano, įskaitant skyrių „REPowerEU“, įgyvendinimą. 2025 m. birželio 4 d. priimtame Komisijos komunikate „Priemonė „NextGenerationEU“. Laikotarpis iki 2026 m.“ paaiškinamas priemonės pabaigoje taikytinas tvarkaraštis ir pateikiamos gairės valstybėms narėms iki 2026 m. rugpjūčio 31 d. maksimizuoti įgyvendinimą, be kita ko, gairės dėl to, kaip toliau racionalizuoti savo gaivinimo ir atsparumo planus, pateikiami pagrindiniai pasirinkimai, į kuriuos reikia atsižvelgti tuos planus peržiūrint, taip pat pabrėžiama, jog svarbu iš anksto vykdyti kruopštų bendrą planavimą, kad 2026 m. būtų pateikti paskutiniai mokėjimo prašymai. Latvija jau padarė pažangą įgyvendindama savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytas reformas ir investicijas. Siekiant iki 2026 m. rugpjūčio mėn. įvykdyti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įsipareigojimus, labai svarbu, kad spręsdama atitinkamus uždavinius Latvija paspartintų reformų ir investicijų įgyvendinimą. Latvijai galėtų būti naudinga sustiprinti savo administracinius gebėjimus ir patobulinti įgyvendinimo strategijas, kad būtų mažiau vėlavimų ir administracinių kliūčių. Kyla pavojus, kad dėl statybos pramonės pajėgumų suvaržymų, kuriuos lemia prieštaringi reikalavimai, reglamentavimo našta ir išoriniai veiksniai, bus vėluojama užbaigti ES finansuojamus statybos projektus. Kad būtų užtikrinta plataus masto atsakomybė už sėkmingą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimą, itin svarbus tebėra sistemingas vietos ir regionų valdžios institucijų, socialinių partnerių, pilietinės visuomenės ir kitų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas;

(25) Latvijoje paspartėjo sanglaudos politikos programų, apimančių paramą iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF), Teisingos pertvarkos fondo (TPF), „Europos socialinio fondo +“ (ESF+) ir Sanglaudos fondo, įgyvendinimas. Svarbu ir toliau dėti pastangas, kuriomis siekiama užtikrinti, kad šios programos būtų greitai įgyvendinamos, ir kartu kuo labiau padidinti jų poveikį vietoje. Latvija jau imasi veiksmų pagal savo sanglaudos politikos programas, kad padidintų konkurencingumą ir augimą, kartu didindama socialinę sanglaudą. Tačiau Latvijai vis dar kyla sunkumų, be kita ko, susijusių su ekonominiu ir socialiniu atsparumu, įskaitant skurdo ir socialinės atskirties mažinimą, socialiniais būstais, nepalankioje padėtyje esančių grupių integracija į darbo rinką, taip pat su švietimo paslaugų teikimu, energetikos pertvarka ir regionų, visų pirma rytinio pasienio regionų, konkurencingumu. Pagal Reglamento (ES) 2021/1060 18 straipsnį, atliekant sanglaudos politikos fondų laikotarpio vidurio peržiūrą Latvija turi peržiūrėti kiekvieną programą, atsižvelgdama, be kita ko, į 2024 m. priimtose šaliai skirtose rekomendacijose nustatytus uždavinius. 2025 m. balandžio 1 d. priimtais Komisijos pasiūlymais ([17]) kiekvienos programos laikotarpio vidurio peržiūros rezultatų vertinimo pateikimo terminas pratęsiamas po 2025 m. kovo 31 d. Jais taip pat suteikiama lankstumo galimybių, kad būtų padedama paspartinti programų įgyvendinimą, ir paskatų valstybėms narėms sanglaudos politikos ištekliu paskirstyti penkioms Sąjungos strateginėms prioritetinėms sritims, t. y. strateginių technologijų konkurencingumui, gynybai, būstui, hidrologiniam atsparumui ir energetikos pertvarkai, taip pat investicijoms į įgūdžius prioritetiniuose sektoriuose, kartu ESF+ programose daugiausia dėmesio ir toliau skiriant pažeidžiamiausioje padėtyje esantiems asmenims;

(26) Europos strateginių technologijų platforma (STEP) suteikia galimybę investuoti į vieną iš pagrindinių ES strateginių prioritetų, stiprinant ES konkurencingumą. STEP parama nukreipiama per 11 esamų ES fondų. Valstybės narės taip pat gali prisidėti prie programos „InvestEU“, pagal kurią remiamos investicijos į prioritetines sritis. Latvija galėtų optimaliai pasinaudoti šiomis iniciatyvomis ypatingos svarbos technologijų, įskaitant švarias ir efektyviai išteklius naudojančias technologijas, kūrimui ar gamybai remti;

(27) be ekonominių ir socialinių uždavinių, kurie sprendžiami ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu ir naudojantis kitais ES fondais, Latvija turėtų veiksmingai spręsti likusius uždavinius, susijusius su verslo aplinka, galimybėmis gauti finansavimą, su moksliniais tyrimais ir inovacijomis, su atsinaujinančiaisiais energijos ištekliais, energijos vartojimo efektyvumu, darniuoju transportu, išteklių valdymu, darbo jėgos ir įgūdžių trūkumu, socialine apsauga, sveikatos priežiūra ir būstu;

(28) kaip nustatyta Konkurencingumo kelrodyje, visos ES, nacionalinės ir vietos institucijos privalo dėti daug pastangų, kad būtų parengtos paprastesnės taisyklės ir paspartintos administracinės procedūros. Komisija nustatė plataus užmojo administracinės naštos mažinimo tikslus: bent 25 % ir bent 35 % MVĮ atveju; ji taip pat sukūrė naujų priemonių šiems tikslams pasiekti, įskaitant sistemingą ES teisės aktų testavimą nepalankiausiomis sąlygomis ir aktyvesnį suinteresuotųjų subjektų dialogą. Kad įgyvendintų šį užmojį, Latvija taip pat turi imtis veiksmų. 47 % įmonių mano, kad joms vykdyti verslą Latvijoje trukdo sudėtingos administracinės procedūros ([18]). Latvijos

([17]) Pasiūlymas dėl EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTO, kuriuo dėl konkrečių priemonių strateginiams uždaviniams spręsti atliekant laikotarpio vidurio peržiūrą iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2021/1058 ir (ES) 2021/1056 (COM (2025) 123 final).

([18]) Greitoji apklausa „Businesses“ attitudes towards corruption in the EU', „Eurobarometro“ ataskaita (2024 m. balandžio mėn.).

reglamentavimo sistema yra kliūtis investicijoms, pvz., dėl pernelyg sudėtingos licencijų išdavimo sistemos. Šios problemos užkrauna ypač didelę naštą tokiose srityse kaip nekilnojamojo turto plėtra, todėl būtina vykdyti reformas verslo aplinkai pagerinti. Administracinių procedūrų supaprastinimas ir racionalizavimas prisiderinant prie platesnių ES remiamų iniciatyvų yra labai svarbūs skatinant ekonomikos augimą ir stiprinant konkurencingumą. Be to, tai galėtų padidinti visuomenės pasitikėjimą įrodymais pagrįstais valdžios sprendimais, gali padėti sumažinti šešėlinės ekonomikos mastą ir atitinkamai paskatinti tvarią ekonominę pažangą;

(29) Latvijos įmonės tradiciniais išorinio finansavimo šaltiniais, pvz., bankų paskolomis ir kapitalo rinka, naudojasi rečiau nei įmonės daugumoje kitų ES šalių. Rinkos skolinimosi normos yra didelės ir taikomi griežti užstato reikalavimai, visų pirma bendrovių sektoriuje, be kita ko, mažosioms ir vidutinėms įmonėms. Todėl įmonės turi mažiau pajėgumų veiklai plėsti ir kyla pavojus jų galimybėms investuoti į strateginės svarbos sritis, pvz., žaliąją pertvarką, inovacijų komercializaciją ir regionų vystymosi projektus. Ypatingo dėmesio reikia Latvijos rytiniam pasienio regionui, kad didesnėmis investicijomis būtų sustiprintas jo socialinis ir ekonominis atsparumas. Skatinant konkurenciją bankų sektoriuje ir skatinant viešojo skolinimo ir garantijų sistemas, kuriomis siekiama sudaryti palankesnes sąlygas investicijoms į strateginės svarbos sritis, galėtų padidėti galimybės gauti finansavimą;

(30) privačiosios investicijos į mokslinius tyrimus ir inovacijas, išreikštos BVP procentine dalimi, Latvijoje yra vienos iš mažiausių Europos Sąjungoje. Latvijos įmonėse dirba mažiau mokslininkų nei kitose panašiose šalyse veikiančiose įmonėse. Mokslinių tyrimų veiklos valorizacija ir privataus verslo bei akademinės bendruomenės bendradarbiavimas yra riboti. Latvijos vyriausybė jau įgyvendino keletą svarbių veiksmų akademinei sistemai reformuoti. Pavyzdžiui, kelioms akademinėms pareigybėms buvo sušvelnintas reikalavimas dėl latvių kalbos mokėjimo, todėl dabar Latvijos universitetai turi daugiau galimybių pritraukti talentingų užsienio šalių piliečių. Latvija šiuo metu reformuoja mokslinių tyrimų ir inovacijų sistemą, kad pagerintų specialistų rengimą ir išlaikymą, pavyzdžiui, didindama doktorantų darbo užmokestį. Sėkmingai įgyvendinus šias reformas ir padidinus akademinių mokslinių tyrimų finansavimą, įmonėms būtų galima pasiūlyti daugiau aukštos kvalifikacijos tyrėjų. Be to, Latvija turėtų skatinti įmonių ir akademinės bendruomenės bendradarbiavimą ir galėtų apsvarstyti galimybę taikyti tiesiogines mokslinių tyrimų ir plėtros paskatas įmonėms, pavyzdžiui, inovacinių sprendimų viešuosius pirkimus;

(31) 2024 m. 74 % Latvijos elektros energijos buvo pagaminta iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, iš kurių 51 % sudarė hidroenergija. Tačiau pagamintos saulės ir vėjo energijos dalys (atitinkamai 8 % ir 4 %) vis dar buvo gerokai mažesnės nei Lietuvoje ir Estijoje ir nesiekia ES vidurkio. Šalies atsinaujinančiųjų išteklių energijos rūšių derinį galima dar labiau diversifikuoti panaudojant vėjo ir saulės energiją ir didinant iš šių šaltinių gaminamos energijos kiekį. Nepaisant tam tikrų ribotų veiksmų, numatytų nacionaliniame ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane, reikia papildomų pastangų, kad būtų paspartintos ir supaprastintos leidimų išdavimo procedūros norintiems vykdyti naujus vėjo ir saulės energijos projektus. Be to, Latvija turėtų imtis papildomų veiksmų, kad paskatintų paklausos lankstumą, pvz., skatinti galutiniams vartotojams priklausančios energijos kaupimą ir dalyvavimą skirstant energijos išteklius ir teikiant balansavimo bei lankstumo paslaugas. Taip pat reikėtų aiškiai apibrėžti tam tikrų energijos rinkos dalyvių, pavyzdžiui, nedidelio masto paklausos telkėjų, vaidmenis. Paraiškos dėl atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos įrenginių prijungimo prie tinklo leidimų gerokai viršija turimus elektros energijos tinklo pajėgumus, todėl nuo 2023 m. liepos mėn. naujų leidimų išdavimas sustabdytas. Nors 2025 m. yra tam tikrų teigiamų pokyčių teisėkūros srityje, yra galimybių imtis papildomų reguliavimo veiksmų tinklo eilių valdymui pagerinti;

(32) pastatų ir transporto sektoriai yra labai svarbūs energijos ir klimato požiūriu. Nors šiuo metu įgyvendinamos arba planuojamos svarbios energijos vartojimo efektyvumo programos, jos vis dar pernelyg priklauso nuo viešojo, daugiausia ES, finansavimo. Latvijai būtų naudinga paspartinti gana seno pastatų ūkio renovaciją: i) pritraukiant papildomą privatųjį finansavimą; ii) pirmenybę teikiant finansinėms priemonėms ir rizikos mažinimo galimybėms, o ne dotacijomis pagrįstoms energijos vartojimo efektyvumo programoms, ir iii) remiant energijos paslaugų sektoriaus plėtrą, nes tai yra vienas iš pagrindinių rinkos veiksnių, sudarančių sąlygas investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą. Transporto sektoriuje, kuris vis dar labai priklauso nuo naftos produktų, taip pat yra daug galimybių toliau vykdyti elektrifikavimą ir apskritai mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro. Nepaisant kai kurių teigiamų priemonių, kurios jau įgyvendintos arba yra rengiamos, Latvija galėtų labiau skatinti elektromobilių naudojimą bei atsinaujinančiųjų išteklių ir mažo anglies dioksido pėdsako degalų gamybą bei naudojimą viešajam ir privačiam transportui. Taip pat būtų naudingos papildomos investicijos įkrovimo tinklui plėsti. Be to, neskaitant pastatų ir transporto sektorių, atsižvelgiant į didelę ir vis didėjančią atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį nacionaliniame elektros energijos rūšių derinyje, tolesnio elektrifikavimo skatinimas galėtų būti veiksminga strategija siekiant sumažinti bendrą taršos anglies dioksidu intensyvumą ir padidinti energetinį saugumą;

(33) Latvija turi sparčiau siekti pažangos įgyvendinant žiedinę ekonomiką, kad būtų pasiekti ES žiedinės ekonomikos tikslai. Šalies tvaraus ekonomikos augimo rodikliai atsilieka nuo ES vidurkio, o jos žaliavų naudojimo rodiklis toliau didėja. Nors Latvija pagerino atliekų tvarkymo sistemą, beveik pusė komunalinių atliekų vis dar atsiduria sąvartynuose ir kyla pavojus, kad nebus pasiektas 2025 m. komunalinių atliekų perdirbimo tikslas;

(34) darbo jėgos ir įgūdžių trūkumas ir toliau neigiamai veikia ekonomikos augimą ir lėtina perėjimą prie novatoriškos, skaitmeninės ir žaliosios ekonomikos. Dėl gyventojų senėjimo mažėja darbo jėgos pasiūla ir pagrindiniuose sektoriuose, pavyzdžiui, statybos, gamybos, izoliacijos, miškininkystės ir sveikatos priežiūros, yra daug laisvų darbo vietų. Ilgalaikės prognozės rodo, kad ateinančiais dešimtmečiais šis darbo jėgos trūkumas dar labiau padidės. Geresnės darbo sąlygos galėtų padėti pritraukti ir išlaikyti kvalifikuotus darbuotojus, be kita ko, tokiuose sektoriuose kaip sveikatos priežiūra ir socialinė globa. Maža gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos absolventų dalis ir dėl to atsiradęs mokslo darbuotojų trūkumas šiose srityse yra viena iš pagrindinių kliūčių, trukdančių stiprinti Latvijos mokslinių tyrimų ir inovacijų pajėgumus, ypač privačiajame sektoriuje. Latvija šiuo metu rengia tvarią suaugusiųjų mokymosi sistemą, tačiau suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi procese ir bedarbių bei asmenų, kuriems gresia nedarbas, dalyvavimas įgyvendinant politikos priemones, kuriomis siekiama padėti žmonėms susirasti darbą arba jį išlaikyti, yra mažesnis nei ES vidurkis. Palyginti žemas ir vis mažėjantis skaitmeninės kompetencijos lygis taip pat kelia didelį pavojų našumui. Siekiant pasinaudoti neišnaudota darbo jėgos pasiūla, kvalifikacijos kėlimo ir keitimo priemonės galėtų būti tikslingesnės, be kita ko, žemos kvalifikacijos darbuotojams ir visiems regionams. Galėtų būti aktyviau bendradarbiaujama su darbdaviais, didinant mokymosi darbo vietoje programų ir darbdavių inicijuojamų bei finansuojamų darbuotojų mokymų mastą, kad būtų papildomai tobulinami darbuotojų įgūdžiai;

(35) Latvijoje vis dar išlieka didelė nelygybė ir didelė skurdo bei socialinės atskirties rizika, ypač daranti poveikį vyresnio amžiaus žmonėms. Išlaidos socialinei apsaugai, išreikštos BVP dalimi, yra nedidelės ir sumažėjo nuo 14,0 % 2022 m. iki 13,5 % 2023 m., o socialinių pervedimų, išskyrus pensijas, poveikis pajamų nelygybės mažinimui tebėra vienas mažiausių Europos Sąjungoje. Be to, tinkamos pajamų paramos užtikrinimas vyresnio amžiaus asmenims vis dar yra didelė problema. Todėl socialinės apsaugos sistema negali padėti didelei gyventojų daliai išbristi iš skurdo ar panaikinti jų socialinės atskirties. Be to, dideli socialiniai ir ekonominiai regionų skirtumai daro įtaką savivaldybių teikiamoms socialinėms paslaugoms, nors ir buvo nustatytas būtinųjų paslaugų krepšelis. Galiausiai, atsižvelgiant į demografines tendencijas, viešosios išlaidos ilgalaikei priežiūrai ir priežiūrai namuose vis dar yra nepakankamos;

(36) pagrindinės prastų gyventojų sveikatos rodiklių priežastys yra mažos viešosios išlaidos sveikatos priežiūrai ir nesveika gyvensena. Latvijoje galimybės gauti valstybės finansuojamas sveikatos priežiūros paslaugas yra ribotos, nes yra ribota valstybės išmokų apimtis, todėl už sveikatos priežiūros paslaugas tenka daug mokėti savo lėšomis. Su tuo susijusi finansinė našta daro neproporcingai didelę įtaką mažų pajamų namų ūkiams. Todėl Latvijoje yra vienas iš aukščiausių subjektyviai nurodyto nepatenkinto medicininės priežiūros poreikio lygis. Be to, Latvijoje trūksta sveikatos priežiūros darbuotojų, ypač slaugytojų, o tai dar labiau trukdo teikti sveikatos priežiūros paslaugas. Vyriausybė pasiūlė įstatymo projektą dėl sveikatos priežiūros finansavimo reformos, tačiau pasiūlyme nėra įsipareigota skirti šiam sektoriui didesnę BVP dalį;

(37) daugiausia dėl mažų investicijų į būstą trūksta kokybiškų įperkamų būstų. Būstų stygius kenkia darbo jėgos judumui ir mažina socialinę įtrauktį. Be to, esamas būstų ūkis yra prastos kokybės, visų pirma energinio naudingumo atžvilgiu, todėl namų ūkiai patiria finansinį spaudimą dėl didėjančių energijos kainų;

(38) atsižvelgdama į glaudžias euro zonos valstybių narių ekonomikos tarpusavio sąsajas ir jų kolektyvinį indėlį į ekonominės ir pinigų sąjungos veikimą, 2025 m. Taryba rekomendavo euro zonos valstybėms narėms, be kita ko, įgyvendinant savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, imtis veiksmų 2025 m. rekomendacijai dėl euro zonos ekonominės politikos įgyvendinti. Latvijai skirtos 2, 3, 4 ir 5 rekomendacijos padeda įgyvendinti 2025 m. rekomendacijoje išdėstytą pirmą euro zonai skirtą rekomendaciją dėl konkurencingumo, o 4 ir 5 rekomendacijos padeda įgyvendinti antrą euro zonai skirtą rekomendaciją dėl atsparumo, be to, 1 rekomendacija padeda įgyvendinti trečią euro zonai skirtą rekomendaciją dėl makroekonominio ir finansinio stabilumo,

REKOMENDUOJA Latvijai 2025 m. ir 2026 m. imtis šių veiksmų:

1. Didinti bendras išlaidas gynybai bei saugumui ir stiprinti pasirengimą, kartu užtikrinant skolos tvarumą laikantis 2025 m. kovo 6 d. Europos Vadovų Tarybos išvadų. Laikytis 2025 m. sausio 21 d. Tarybos rekomenduoto didžiausio grynųjų išlaidų augimo tempo ir kartu pasinaudoti galimybe pagal nacionalinę nukrypti leidžiančią išlygą didinti gynybos išlaidas. Užtikrinti, kad viešieji finansai atitiktų didėjančius struktūrinių išlaidų poreikius, be kita ko, gynybos, sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos srityse, pavyzdžiui, įtraukiant į mokestinę bazę šaltinius, kurie mažiau kenkia augimui, perkeliant neoficialią ar nedeklaruojamą veiklą į oficialią ekonomiką ir nukreipiant išlaidas į prioritetines sritis, remiantis viešųjų išlaidų peržiūromis.

2. Atsižvelgiant į reformų ir investicijų užbaigimo tinkamu laiku terminus, taikomus pagal Reglamentą (ES) 2021/241, paspartinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano, įskaitant skyrių „REPowerEU“, įgyvendinimą. Paspartinti sanglaudos politikos programų (ERPF, TPF, ESF+, Sanglaudos fondo) įgyvendinimą, pasinaudojant, kai tinkama, laikotarpio vidurio peržiūros teikiamomis galimybėmis. Optimaliai pasinaudoti ES priemonėmis, įskaitant programos „InvestEU“ ir Europos strateginių technologijų platformos teikiamas galimybes, siekiant padidinti konkurencingumą.

3. Supaprastinti reglamentavimą, tobulinti reglamentavimo priemones ir mažinti įmonėms tenkančią administracinę naštą. Gerinti mažųjų ir vidutinių įmonių galimybes gauti finansavimą, be kita ko, skatinant konkurenciją finansų rinkose ir skatinant viešojo skolinimo ir garantijų sistemas, kuriomis siekiama sudaryti palankesnes sąlygas strateginės svarbos investicijoms, visų pirma žaliosios pertvarkos, inovacijų plėtros ir komercializacijos bei regionų vystymosi srityse. Sudaryti palankesnes sąlygas privačiosioms investicijoms į mokslinius tyrimus ir inovacijas, be kita ko, vykdant tolesnes aukštojo mokslo sistemos reformas, kad būtų stiprinamas įmonių ir akademinės bendruomenės bendradarbiavimas.

4. Mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro ir didinti energetinį saugumą spartinant atsinaujinančiųjų išteklių, visų pirma vėjo ir saulės, energijos diegimą. Tobulinti leidimų išdavimo procedūras ir elektros tinklų eilių valdymą, taip pat skatinti energijos kaupimo, paklausos atsako ir rinka pagrįstus lankstumo sprendimus. Mažinti pirminės ir galutinės energijos suvartojimą ir taršos anglies dioksidu intensyvumą stiprinant energijos vartojimo efektyvumo priemones, ypač pastatų sektoriuje, ir skatinant tolesnį elektrifikavimą. Spartinti transporto, visų pirma kelių transporto, priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą skatinant naudoti elektromobilius, transporto degalų iš atsinaujinančiųjų išteklių gamybą ir platinimą bei įkrovimo infrastruktūros plėtrą. Didinti išteklių naudojimo efektyvumą ir spartinti perėjimą prie žiedinės ekonomikos pasitelkiant ekologines inovacijas ir tvaraus išteklių valdymo praktiką.

5. Spręsti darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo problemą, visų pirma gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM) srityje ir kitose specializacijose, kurių reikia žaliajai pertvarkai, moksliniams tyrimams ir skaitmenizacijai, taip pat socialinės rūpybos ir sveikatos priežiūros srityse, be kita ko, užtikrinant tikslingą kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą bei geresnes darbo sąlygas. Stiprinti socialinę apsaugą siekiant mažinti nelygybę, be kita ko, didinant senatvės pensijų adekvatumą ir gerinant galimybes naudotis kokybiškomis socialinėmis paslaugomis, visų pirma priežiūra namuose, kartu išlaikant fiskalinį tvarumą. Stiprinti sveikatos sistemos adekvatumą ir prieinamumą, kad pagerėtų sveikatos rezultatai, be kita ko, suteikiant papildomų žmogiškųjų ir finansinių išteklių, plečiant teisės aktais nustatytų išmokų rinkinį ir mažinant mokėjimus savo lėšomis. Didinti socialinių ir įperkamų efektyviai energiją vartojančių būstų prieinamumą ir kokybę, be kita ko, vykdant renovacijas.

Priimta Briuselyje 2025 m. liepos 8 d.

Tarybos vardu

Pirmininkė

S. LOSE